

Гербут Надія Анатоліївна

Енергетична політика ЄС: зміна фокуса в контексті агресії Росії проти України

УДК 327:620.91ЄС
DOI <https://doi.org/10.24195/2414-9616.2023-4.21>

Гербут Надія Анатоліївна
кандидат політичних наук,
доцент кафедри політичних наук і права
Київського національного університету
будівництва та архітектури
просп. Повітрофлотський, 31,
Київ, Україна
ORCID: 0000-0001-9776-3386

Метою статті є з'ясування змін в енергетичній політиці ЄС, які відбуваються на тлі повномасштабного вторгнення Росії в Україну та використання державою-агресором енергії як зброї у відповідь на санкційну політику ЄС. Поставлено завдання: 1) з'ясувати, як реформується енергетичний сектор ЄС; 2) схарактеризувати внутрішній і зовнішній виміри енергетичної політики ЄС у 2022–2023 роках; 3) спрогнозувати нові можливі виклики для енергетичної сфери ЄС; 4) визначити основні напрямки енергетичної дипломатії ЄС. Для дослідження використано методологію неінституціоналізму. Наголошено, що критично важливі природні ресурси уже неодноразово прямо чи опосередковано спричиняли військові конфлікти, геополітичні зміни. Агресію проти України та активну вепонізацію Росією своїх енергоресурсів визначено факторами прискорених змін енергетичної політики ЄС. Зауважено особливу політизацію сучасної енергетичної сфери. Основними практичними кроками ЄС для виходу з енергетичної кризи визначено: диверсифікацію постачання, найперше, зрідженого природного газу та водню; запуск енергетичної платформи AggregateEU як інструмента спільних закупівель газу держав-членів; розробку Плану REPowerEU як комплексної відповіді на геополітичні та кліматичні виклики; ухвалення Стратегії зовнішньої енергетичної взаємодії ЄС; прийняття Водневої стратегії; розвиток біоенергетики; активізацію переходу до нульового енергоспоживання; максимальну цифровізацію енергетичного сектора. Підкреслено, що енергетична дипломатія ЄС у поєднанні з кліматичною дипломатією є основою нинішньої зовнішньої політики ЄС. Відзначено, що ЄС прагне до такої системи енергетичної безпеки, яка б забезпечила від будь-яких нових залежностей від держав-експортерів ресурсів (і вичопного палива, і металів та мінералів, що необхідні для «чистих» технологій). Закцентовано, що ЄС уже готується до ситуації глобальної боротьби за рідкісні метали та критично-важливі мінерали, які необхідні для переходу на «чисті» технології та «зелену» енергетику.
Ключові слова: енергетична політика, енергетична дипломатія, енергетичний перехід, ЄС, Україна, Росія.

Вступ. Повномасштабне вторгнення Росії в Україну та наступна, спровокована Кремлем, енергетична криза в ЄС у відповідь на антиросійські санкції зумовили безпрецедентні виклики енергетичній безпеці. Коли у 2022 році Росія скоротила на 80 % постачання природного газу до Європи, відбувся дуже стрімкий та складний перехід від довготривалої залежності від російського імпорту вуглеводнів до диверсифікації джерел енергії та висхідної уваги до «чистих» джерел енергії. Ініційована Росією енергетична криза запустила багато процесів: прискорено будівництво нових терміналів для імпортованого зрідженого природного газу, розгорнуто установок з відновлюваних джерел енергії, диверсифіковано джерела та маршрути постачання енергоресурсів і т. ін. Тільки за перший рік повномасштабного вторгнення Росії в Україну ЄС та його держави-члени уклали близько сотні угод про співпрацю у галузі енергетики зі США, Азербайджаном, Норвегією, Катаром, Алжиром та ін. державами, причому понад половину угод стосувалося «чистої» енергії. Однак попри значні успіхи інституцій ЄС у реагуванні на енергетичний шантаж Росії, проблеми у постачанні вичопного палива зумовили істотне зростання витрат на енергію. Це вплинуло на промислове виробництво, малий та середній бізнес, пересічних споживачів і под. Процеси в енергетичній сфері останніх років чітко ілюстру-

ють, наскільки сильно енергетична політика визначається геополітикою.

ЄС оперативно відмовився від російського вугілля, нафтопродуктів, постачання сирої нафти морем, але не від газу. З одного боку, ЄС у короткостроковій та середньостроковій перспективі все ще потрібен значний обсяг вичопного палива, головним чином газу, а з іншого боку – ЄС націлений просувати власний перехід до досягнення чистого нуля викидів CO₂, щоб виконати свої зобов'язання за Паризькою кліматичною угодою. Також між державами ЄС є принципові розбіжності щодо атомної енергії – від цілковитого закриття атомних електростанцій (як-от Німеччина) до продовження будівництва таких електростанцій, причому – за російськими технологіями (як-от Угорщина). Ці та багато інших питань роблять енергетику однією з найскладніших сфер для інституцій ЄС.

Для України надзвичайно важливо розуміти процеси, які відбуваються в енергетичній політиці ЄС, оцінювати нові ризики для стійкості європейської енергосистеми. Це зумовлено тим, що Україна приєдналася до європейської енергетичної системи ENTSO-E як держава-кандидат на членство в ЄС і виконує зобов'язання щодо енергоефективності та розвитку відновлюваної енергетики, вбачає в ЄС важливого партнера у відбудові української енергетичної інфраструктури, співпраці в секторі відновлювальної енергетики.

Мета та завдання. Метою статті є дослідження змін, які відбуваються в енергетичній політиці ЄС на тлі повномасштабного вторгнення Росії в Україну та використання державою-агресором енергії як зброї у відповідь на санкційну політику ЄС. 1) з'ясувати, як реформується енергетичний сектор ЄС; 2) схарактеризувати внутрішній і зовнішній виміри енергетичної політики ЄС у 2022–2023 роках; 3) спрогнозувати, які можливі нові виклики для енергетичної сфери ЄС; 4) визначити основні напрямки енергетичної дипломатії ЄС.

Методи дослідження. Для дослідження використано методологію неонституціоналізму, за допомогою якої проаналізовані рішення інституцій ЄС, спрямовані на досягнення вуглецевої нейтральності задля реалізації кліматичних цілей позбавлення від російської енергетичної залежності та одночасної реалізації попередньо визначених цілей, пов'язаних з реалізацією мети досягнення вуглецевої нейтральності. Також ця методологія дозволила вивчити позиції держав-членів ЄС щодо ініціатив інституцій ЄС.

Результати. Упродовж останніх 50 років між державами-членами ЄС відбувалися інтенсивні політичні дебати щодо енергетичної політики та пов'язаних з нею питань, зокрема – кліматичних [11]. Криза через COVID-19 призвела до повторного обговорення енергетичного переходу, пропонуючи можливість сприяти соціально-економічній та екологічній стійкості в енергетичному секторі [10]. Наступний імпульс для обговорення енергетичної політики ЄС дала повномасштабна агресія Росії в Україні. У 2022-2023 роках енергетична політика незмінно є у фокусі уваги інституцій ЄС. Через надважливість енергетики для життєдіяльності держави, бізнесу, громадян енергетична проблематика в ЄС позиціюється як безпекова проблема (енергетична безпека).

Ще до повномасштабного вторгнення Росії в Україну інституції ЄС та уряди держав-членів ЄС обговорювали питання нагальності зменшення залежності від імпорту енергоносіїв з Росії, яка використовує свої природні ресурси як політичну зброю. Однак ці процеси були повільними та мали значний спротив, впливових проросійських лобістів. Момент повномасштабного вторгнення Росії в Україну, безумовно, став поворотним. Було очевидно, що відкласти питання зменшення залежності від імпорту російських енергоносіїв – це фінансувати здатність російської влади вести війну проти України, зміцнювати державу-агресора. Втім навіть за такої надзвичайної геополітичної ситуації були і є навіть наприкінці другого року війни такі уряди держав ЄС, які лобіюють інтереси Росії та навіть нарощують співпрацю у сфері енергетики, передусім – у частині імпорту газу та атомній енергетиці.

З геополітичним аспектом енергетичної політики синхронізований екологічний аспект. Завдання

досягнення вуглецевої нейтральності залишається одним з пріоритетів. Зміна енергетичної парадигми через здійснення енергетичного переходу, розвиток «зеленої» енергетики розглядається ЄС як «єдиний спосіб одночасно забезпечити стійку, безпечну та доступну енергію в усьому світі» [3]. Відтак ЄС має метою співпрацювати з іншими державами, щоб виконати подвійне завдання: 1) не допускати енергетичного тиску та шантажу у відносинах з нафтогазовими державами з огляду на неприйнятність вепонізації енергоресурсів; 2) реалізовувати мету досягнення вуглецевої нейтральності задля реалізації кліматичних цілей, передбачених Європейським зеленим пактом (The European Green Deal).

Зовнішній вимір енергетичної політики ЄС спрямований, найперше, на: 1) посилення своєї енергетичної безпеки, стійкості шляхом диверсифікації енергопостачання, підвищення енергозбереження та ефективності; 2) прискорення глобального переходу до «зеленої» енергії для забезпечення сталої, безпечної та доступної енергії для ЄС та інших держав світу; 3) підтримку держав, які прямо чи опосередковано постраждали від російської агресії (як-от Україна, Молдова); 4) побудову довгострокових міжнародних партнерств та просування «чистої» енергетики у всьому світі.

Завдяки тому, що держави-учасниці ЄС досягли домовленості щодо спільних закупівель газу задля приборкання високих цін на електроенергію, 25.04.2023 р. була запущена Енергетична платформа ЄС (AggregateEU) [2]. Це інструмент для спільних закупівель газу, який уможливив створення пулу покупців природного газу та об'єднання їх з продавцями, щоб уникнути цінових стрибків, на взірць тих, що були у 2022 році. На тлі тогочасного енергетичного шантажу з боку Росії, а також скорочення обсягів постачання газу, багато компаній звернулися за державною допомогою. Відтак завдяки AggregateEU інституції ЄС знижують недоречну конкуренцію серед покупців газу. Платформа для спільних закупівель газу відкрита також для України, Молдови, Грузії та держав регіону Західних Балкан, щоб координувати зусилля та сприяти спільним закупівлям газу та водню.

Оскільки перед ЄС стояли і кліматичні, і геополітичні виклики для енергетичного сектора, то було розроблено комплексну відповідь на них. Так, у травні 2022 року Європейською Комісією було представлено План REPowerEU [6]. REPowerEU допомагає ЄС: економити енергію; виробляти «чисту» енергію; диверсифікувати джерела енергії та маршрути її постачання. В цьому документі було представлено конкретні пропозиції в багатьох сферах, зокрема й задекларовано більш амбітну, конкретну енергетичну дипломатію ЄС. Поставлене завдання позбутися енергетичної залежності ЄС від Росії до 2027 року. Це планується зробити завдяки: 1) заміні газу та нафти, які імпортувалися

з Росії, відновлюваними джерелами енергії або підвищенням енергоефективності; 2) збільшенні імпорту ЄС енергоносіїв з неросійських джерел.

Мета ЄС – позбавити Росію ресурсів і важелів, які дає їй викопне паливо, узгоджується з іншою метою – стати вуглецево-нейтральним регіоном до 2050 року. Таку подвійну мету власне й було 18.05.2022 р. визначено в Стратегії зовнішньої енергетичної взаємодії ЄС (EU External Energy Strategy) [3].

Нині ЄС враховує, що глобальний енергетичний ландшафт швидко змінюється, бо щораз більше держав переходять на «зелену» енергетику. У ХХ столітті викопне паливо значною мірою визначало могутність держав, а відсутність паливно-енергетичних ресурсів було стратегічною вразливістю. Нафто- та газовидобувні країни мали панівні позиції в міжнародній системі, бо ті держави, які не мали ресурсів викопного палива або у яких попит перевищував власний видобуток, коригували свою зовнішню політику, щоб забезпечити доступ до енергоресурсів.

Нині ж відхід від нафти та газу в напрямку до «зеленої» енергетики очікувано змінить конфігурацію світу так само різко, як століття тому. Торгівля викопним паливом буде зменшуватися (нестрімко), а нові товари, як-от водень, ставатимуть щораз більш актуальними та будуть предметом міжнародної торгівлі. Це поступово змінить глобальний баланс сил, оскільки потужності з виробництва відновлюваного водню розподілені набагато рівномірніше, ніж видобуток нафти та газу. Власне ЄС робить розвиток водню одним з пріоритетів. У липні 2020 року прийнято Водневу стратегію (EU Hydrogen Strategy) [1]. План REPowerEU передбачає додаткові 20 млн т відновлюваного водню до 2030 року для заміни російського газу, включаючи 10 млн т імпортованого водню. Очевидно, що наразі ЄС віддаватиме перевагу стратегіям, які охоплюють і «зелений» водень, і газ, щоб мінімізувати ризики т. зв. знецінених активів (stranded asset). Є розуміння того, що такі переходи будуть супроводжуватися багатьма складними проблемами, на які потрібно буде реагувати.

ЄС працює над «зеленим» водневим партнерством з державами Середземномор'я [9]. Це є першим кроком для ширшого співробітництва з відновлюваних джерел водню (тобто, сонячної, вітрової, гідро-, біо-, та геотермальної енергії) між Європою, Африкою та Перською затокою. Вони мають ресурси для виробництва водню. Це питання є частиною стратегії партнерства з державами Перської затоки [5], яку ЄС ухвалив водночас з планом REPowerEU. Перехід до виробництва «зеленого» водню позиціонується ЄС як важливий елемент змін, які очікують держави-виробники нафти та газу в найближче десятиліття. Співпраця з постачання «зеленого» водню передбачає сти-

мування місцевого споживання відновлюваної електроенергії та водню, та розвиток «зелених» індустрій у державах-партнерах. Наприклад, Південна Африка, Намібія та низка інших держав активно розвивають свої сектори відновлюваних джерел водню, що привернуло увагу ЄС.

Розвиток біоенергетики базується на плані REPowerEU [7]. ЄС запланував виробництво біометану обсягом виробництва 35 млрд кубометрів на рік на період до 2030 року. Розвиток сектора виробництва біометану в ЄС узгоджено з метою скоротити викиди парникових газів практично до нуля і стати кліматично нейтральним континентом до 2050 року. Окрім цього, біометан – це найдешевший з можливих відновлюваних газів. За останнє десятиліття кількість біометанових заводів у ЄС значно зросла, збільшившись зі 181 у 2011 році до 1222 у 2022 році. Це розширення призвело до істотного зростання виробництва біогазу та біометану з 6,5 млрд кубометрів у 2011 році до 18,4 млрд кубометрів у 2022 році.

У 2022 році почала відбуватися активна диверсифікація джерел енергії та маршрутів її постачання. Зокрема, у березні 2022 року Європейська Комісія домовилась зі США щодо додаткового постачання зрідженого природного газу. Після укладання такої угоди, США стали одними основних постачальників зрідженого природного газу до ЄС. Вже у червні 2022 року на 75 % порівняно з 2021 роком зросло таке постачання. Спершу ціни на зріджений природний газ зі США були для ЄС доволі високими, однак поступово вони були скориговані. Також окремі держави-члени ЄС підписали самостійні угоди зі США, наприклад, найбільший виробник електроенергії Німеччини «RWE AG» підписав угоду з американською компанією «Sempra Energy» про закупівлю зрідженого природного газу. Також у 2022 році ЄС активізував співпрацю з Канадою в напрямку постачання зрідженого природного газу і водню [4].

Також ЄС 15.06.2022 р. уклав історичну трісторонню угоду про постачання газу з Ізраїлем та Єгиптом. Узгоджений механізм відповідає стратегії ЄС з диверсифікації джерел енергії та маршрутів її постачання задля поступової відмови від російських енергоресурсів. Також ці домовленості дозволяють Ізраїлю істотно наростити експорт газу, що видобувається на родовищах біля Середземноморського узбережжя, та стати помітним гравцем на європейському енергетичному ринку. Паливо проходить обробку на підприємствах з виробництва скрапленого газу в Єгипті, а потім доставляється до держав-учасниць ЄС. Не виключена поява інших маршрутів постачання, наприклад, через трубопроводи, прокладені морським дном.

Допомогу ЄС у процесі відмови від російських енергоносіїв надали Японія та Південна Корея. Вони у 2022 році переспрямували низку ванта-

жів зрідженого природного газу до Європи. Влітку 2023 року Японія озвучила пропозицію створити глобальні запаси природного газу, щоб уникнути майбутнього дефіциту та стабілізувати ціни. Це далеко неповний перелік держав, які відреагували на рішення ЄС відмовитися від російських енергоресурсів. Бачимо, як російська агресія активізувала дуже багато міжнародних взаємодій.

Енергетична дипломатія ЄС спрямована на прискорення глобального енергетичного переходу, який має сприяти енергоефективності, відновлювальним джерелам енергії та глобальним ринкам, які належно функціонуватимуть. Підтримується глобальний енергетичний перехід для забезпечення стійкої, безпечної та доступної енергії, спрямованої на: 1) зміцнення енергетичної безпеки та зменшення залежності держав Європи від імпорту російської енергії; 2) підтримку енергосистеми України в умовах агресії Росії, а також енергосистем тих держав, які стали об'єктами нафто-газового шантажу та тиску Росії. ЄС зробив висновки зі ситуації газової залежності від Росії, а відтак вибудовує систему енергетичної безпеки, уникаючи будь-яких нових залежностей від інших держав-експортерів паливно-енергетичних ресурсів. Це впливає з того факту, що роль викопного палива щонайменше у найближче десятиліття істотно не зменшиться. Перехід від викопного палива на «чисті» джерела енергії займе щонайменше кілька десятиліть. Відтак не виключені нові виклики європейській енергетичній безпеці, зумовленій функціонуванням ланцюгів постачання сировини, нерівним доступом до «чистих» джерел енергії, кібербезпекою та ін.

Не менш важливою проблемою може стати залежність ЄС від тих держав, які здійснюють видобуток та збагачення металів для функціонування «чистих» технологій, як-от літєво-іонні акумулятори. Рідкісні метали та критичні мінерали (боксит, літій, титан, стронцій, рідкоземельні елементи та ін.) є фундаментом для успішної «зеленої» трансформації. Безвуглецеве майбутнє, до якого прагне ЄС, передбачає масове застосування електроавтомобілів, встановлення вітрових турбін, сонячних панелей та енергетичних сховищ. Їх обсяги узалежнені від наявності критично-важливих сировинних матеріалів, які є основною базою для створення та діяльності цих приладів. ЄС відчуває дефіцит постачання мінералів, металів і передових критичних матеріалів, що є ключовим у досягненні цілей Європейської Зеленої угоди. Попит значно перевищує пропозицію. Проблема полягає в тому, що основною країною видобутку та збагачення таких металів є Китай¹. Оскільки це неоавтори-

тарна держава, то можливі численні виклики для ЄС з налагодженням стабільної системи постачання, надійної ресурсної бази на тривалий час.

Людство уже неодноразово переконувалося, що викопне паливо та критично важливі природні ресурси – це головні, фундаментальні причини для військових конфліктів, геополітичних змін. Глобальна боротьба за рідкісні метали та критично-важливі мінерали, які необхідні для переходу на «чисті» технології та «зелену» енергетику, лише починається і ЄС готується до такого виклику.

Висновки. Викопне паливо та критично важливі природні ресурси уже неодноразово прямо чи опосередковано ставали причиною військових конфліктів, геополітичних змін. Агресія проти України та активна вепонізація Росією своїх енергоресурсів прискорили зміни у глобальній енергетичній політиці, які уже були актуалізовані, але відбувалися повільно. Енергетика стала особливо політизованою сферою, що найгостріше проявилася в ЄС та окремих державах-кандидатах на членство в ЄС у 2022–2023 роках.

Важливими практичними кроками ЄС задля адаптації до нової енергетичної реальності стали: 1) активна диверсифікація джерел енергії та маршрутів її постачання; 2) запуск енергетичної платформи ЄС AggregateEU як інструмента спільних закупівель газу держав-членів; 3) розробка комплексної відповіді на геополітичні та кліматичні виклики (План REPowerEU); 4) ухвалення Стратегії зовнішньої енергетичної взаємодії ЄС задля досягнення подвійної мети: позбавити Росію ресурсів і важелів, які дає їй викопне паливо; стати вуглецево-нейтральним регіоном до 2050 року; 5) прийняття Водневої стратегії (EU Hydrogen Strategy); при цьому очікувано, що ЄС віддаватиме деякий час перевагу стратегіям, які охоплюють і «зелений» водень, і газ, щоб мінімізувати економічні ризики; 6) розвиток біоенергетики відповідно до плану REPowerEU; 7) розвиток співпраці щодо переходу до нульового енергоспоживання і т. ін. ЄС спрямований на те, щоб перетворити свою слабкість (залежність від імпорту викопного палива, особливо з Росії) на силу, прискоривши «зелений» перехід і взявши на себе лідерство в глобальному переході та допомагаючи іншим державам світу впоратися з такими змінами; 8) максимальна цифровізація енергетичного сектора (План дій «Цифровізація енергетичної системи», 2022 рік).

Енергетична дипломатія ЄС, у поєднанні з кліматичною дипломатією, є ключовим компонентом зовнішньої політики ЄС. Зовнішній вимір енергетичної політики ЄС спрямований на: посилення енергетичної безпеки, стійкості й недопущення вепонізації енергоресурсів шляхом диверсифікації джерел енергії та маршрутів її постачання, підвищення енергозбереження та ефективності; прискорення глобального переходу до «зеленої» енергії

¹ Австралія є світовим лідером з видобутку літію, Чилі – міді, Конго – кобальту, Індонезія – нікелю, Китай – рідкоземельних елементів. Однак у переробці всього згаданого саме Китай є абсолютним лідером: 87–88% рідкоземельних металів, майже 60% літію, понад 60% кобальту, практично повністю монополізована глибока переробка графіту і т. ін.

для забезпечення сталої, безпечної та доступної енергії для ЄС та інших держав світу; підтримку держав, які прямо чи опосередковано постраждали від російської агресії та енергетичного шантажу; побудову довгострокових міжнародних партнерств та просування «чистої» енергетики у всьому світі.

Нині ЄС вибудовує таку систему енергетичної безпеки, щоб убезпечитися від будь-яких нових залежностей від інших держав-експортерів будь-яких ресурсів – чи то викопного палива, яке ще відіграватиме істотну роль деякий час, чи то металів та мінералів, необхідних для «чистих» технологій (мідь, літій, нікель, марганець, кобальт, графіт, цинк та рідкоземельні метали та ін.). ЄС уже нині вибудовує свою політику так, щоб запобігти новим викликам європейській енергетичній безпеці, зумовленій функціонуванням нових ланцюгів постачання сировини. Глобальна боротьба за рідкісні метали та критично-важливі мінерали, які необхідні для переходу на «чисті» технології та «зелену» енергетику, лише починається і ЄС нині готується до такого виклику. При цьому багато держав ЄС не позбулися попередньої залежності від Росії й не їх зусилля не видаються достатніми.

ЛІТЕРАТУРА:

1. European Commission. *A Hydrogen Strategy for a climate neutral Europe*. URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/FS_20_1296 (дата звернення: 07.07.2023).
2. European Commission. *Energy Security: Commission hosts first meeting of EU Energy Purchase Platform to secure supply of gas, LNG and hydrogen*. URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_22_2387 (дата звернення: 08.08.2023).
3. European Commission. *Joint Communication to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. EU external energy engagement in a changing world*. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=JOIN%3A2022%3A23%3AFIN&qid=1653033264976> (дата звернення: 18.07.2023).
4. European Commission. *Joint Statement by President von der Leyen and Prime Minister Trudeau*. URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/STATEMENT_22_1989 (дата звернення: 23.07.2023).
5. European Commission. *Press release. GCC: EU unveils Strategic Partnership with the Gulf*. URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/api/files/document/print/en/ip_22_3165/IP_22_3165_EN.pdf (дата звернення: 18.07.2023).
6. European Commission. *Press release. REPowerEU: A plan to rapidly reduce dependence on Russian fossil fuels and fast forward the green transition*. URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/api/files/document/print/en/ip_22_3131/IP_22_3131_EN.pdf (дата звернення: 20.07.2023).
7. European Commission. *REPowerEU. Affordable, secure and sustainable energy for Europe*. URL: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal/repowereu-affordable-secure-and-sustainable-energy-europe_en (дата звернення: 19.07.2023).
8. European Council, Council of the EU. *Council approves conclusions bolstering climate and energy diplomacy in a critical decade*. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2023/03/09/council-approves-conclusions-bolstering-climate-and-energy-diplomacy-in-a-critical-decade/> (дата звернення: 09.07.2023).
9. European Union. *Energy policy is at the centre of EU foreign policy*. URL: https://www.eeas.europa.eu/eeas/energy-policy-centre-eu-foreign-policy_en (дата звернення: 23.07.2023).
10. Tayal S., Singh S. Covid-19 and opportunity for integrated management of water-energy-food resources for urban consumption. In: *Purchase Environmental Resilience and Transformation in times of COVID-19*. Amsterdam: Elsevier, 2021. P. 135–142.
11. Tosun J., Mišić M. Conferring authority in the European Union: citizens' policy priorities for the European Energy Union. *Journal of European Integration*. 2020. Vol. 42. Is. 1. P. 19–38.

The energy policy of the EU: changing focus in the context of Russia's aggression against Ukraine

Herbut Nadiia Anatoliivna

PhD (Political Science),
Associate Professor at the Department
of Political Sciences and Law
Kyiv National University of Construction
and Architecture
Povitroflotskyi Ave., 31 Kyiv, Ukraine
ORCID: 0000-0001-9776-3386

The purpose of the article is to clarify changes in EU energy policy that are occurring against the backdrop of Russia's full-scale invasion of Ukraine and the aggressor state's use of energy as a weapon in response to EU sanctions policies. The following tasks were: 1) to determine how the EU energy sector is being reformed; 2) characterize the internal and external dimensions of the EU energy policy between 2022-2023; 3) predict new possible challenges for the EU energy sector; 4) to establish the main directions of EU energy diplomacy. The methodology of neo-institutionalism was used for the research. It was emphasized that critical natural resources have repeatedly directly or indirectly caused military conflicts and geopolitical changes. Aggression against Ukraine and Russia's active weaponization of its energy resources have been identified as factors of accelerated changes in EU energy policy. A special politicization of the modern energy sector has been noted. The main practical steps of the EU to overcome the energy crisis have been identified as: diversification of supplies, primarily of liquefied natural gas and hydrogen; launch of the AggregateEU energy platform as a tool for joint gas procurement of member states; development of the REPowerEU Plan as a comprehensive response to geopolitical and climate challenges; adoption of the EU External Energy Strategy; adoption of the EU Hydrogen Strategy; development of bioenergy; accelerating the transition to net zero energy consumption; maximum digitalization of the energy sector. It is emphasized that EU energy diplomacy in combination with climate diplomacy is the basis of the current EU foreign policy. It is noted that the EU strives for an energy security system that would protect against any new dependencies on resource-exporting states (both fossil fuels and metals and minerals necessary for "clean" technologies). It is emphasized that the EU is already preparing for a situation of global struggle for rare metals and critical minerals necessary for the transition to "clean" technologies and "green" energy.

Key words: energy policy, energy diplomacy, energy transition, EU, Ukraine, Russia.